

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก**
**THE PEOPLE'S PARTICIPATION IN MAKING LOCAL DEVELOPMENT PLANS OF
BANGRAKAMMUANGMAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY IN BANGRAKAM DISTRICT,
PHITSANULOK PROVINCE**

ธวัช วรานุรักษ์¹ และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Tawat Varasunant and Chot Bodeerat

Pibulsongkram Rajabhat University

¹Corresponding author, E-mail : tawat.vr@gmail.com

Received 17 March 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 19 August 2021



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผล

2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ขั้นตอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหลากหลายช่องทาง และให้ครอบคลุมทั่วถึง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่

Abstract

The objectives of this research were to study the level of public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, Bangrakam District, Phitsanulok Province and to compare the factors of public participation on local development plan as well as to propose the guideline for public participation on local development plan. The data were collected by using questionnaires from 400 samples and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The findings were as follows:

1. The level of public participation on public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, overall was high and when classified by items, it was found that the highest mean was profit receiving facet and the least mean was the follow-up and evaluation.

2. The comparison on level of public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Mai Sub-district Municipality was found that the public with different education did not result in the participation differently whereas gender, age, career, income and duration of stay in the area resulted in the participation on local development plan significantly different at 0.05.

3. The guideline for public participation on local development plan of Bangrakammuangmai Sub-district Municipality, Bangrakam District, Phitsanulok Province, they should open the opportunity for public to take part in planning the local development plan in every procedure and also organize such activities promoting the participation in the area continually as well as add public relations for information provision with a variety of channels throughout the area.

Keywords: Public participation, preparation of local development plans, Bangrakammuangmai Sub-district Municipality

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง มีการจัดทำแผนและดำเนินงานตาม ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านแหล่งน้ำ ด้านการเมือง การบริหารและด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการบริการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจจึงเสมือนเป็นการมอบความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องรับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ และมีใช่เป็นการมอบภาระหน้าที่ที่รัฐเคยดำเนินการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแทนเท่านั้น (อนวัช พงษ์ลิ้ม, 2550)

การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นและความรู้ ความสามารถความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติและตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง คือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดระบบการคมนาคมขนส่ง การจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการการส่งเสริมอาชีพและพาณิชยกรรม การจัดการวิจัยส่งเสริมกีฬาและการท่องเที่ยว การสังคมสงเคราะห์ การจัดการที่อยู่อาศัยและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การรักษาสีศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระบบสาธารณสุข การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลก็จัดเป็นปัจจัยสำคัญในการนำตำบลไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน หลักของการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มีการยอมรับอย่างกว้างขวางเพราะเป็นทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นวิธีการพัฒนา ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในสังคม เป็นการขยายบริการของรัฐให้ครอบคลุม เป็นวิธีการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่น พร้อมทั้งเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการศึกษาแก่ชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการของตนเอง วางแผน แก้ไข ตลอดจนรับผิดชอบต่อโครงการพัฒนาที่ตนกำหนดขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะยืนได้ด้วยตนเองในที่สุด การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้อาศัยในพื้นที่มานานอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะรู้เรื่องราวของปัญหาและความต้องการ ดังนั้นการที่ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบปัญหาและความต้องการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และการแก้ไขปัญหามาตรับของชุมชนได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากขึ้น

เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่ให้บริการสาธารณะตามนโยบายของผู้บริหาร และได้แปลมาเป็นแผนพัฒนาที่เป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณ และเป็นแนวทางในการพัฒนาในท้องถิ่น โดยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องข้างต้น ได้กำหนดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในหลากหลายกระบวนการ โดยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนพัฒนา เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายให้สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงาน การสนองต่อความต้องการของประชาชน การดำเนินตามนโยบายรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่ผ่านมาประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ จุดอ่อนประการหนึ่งของสภาพแวดล้อมคือการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับน้อย (เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่, 2562) รวมทั้งประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่มาก การแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่มิได้ผู้นำบางกลุ่ม ทำให้มีความคิดเห็นไม่หลากหลาย แผนพัฒนาที่เกิดขึ้นตลอดจนการนำไปดำเนินการ จึงไม่ครอบคลุมทั่วถึง และไม่ตอบสนองต่อประชาชนทุกส่วนเท่าที่ควร

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านแผนงานและงบประมาณของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 12,953 คน (เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่. 2562)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ จำนวน 388 คนแต่ทั้งนี้เพื่อความสะดวก และป้องกันการคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยขอใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 400 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย 3 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัยและระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ **ส่วนที่ 2** เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close - Ended) และเลือกตอบ (Check - List) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มี 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล **ส่วนที่ 3** เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นที่ 2 จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้อำเภอวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน โดยหลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาเปลี่ยนแปลงรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกที่ลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และเขียนโปรแกรมสั่งงานเพื่อวิเคราะห์และหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับเปรียบเทียบและอธิบายข้อมูลทั่วไป

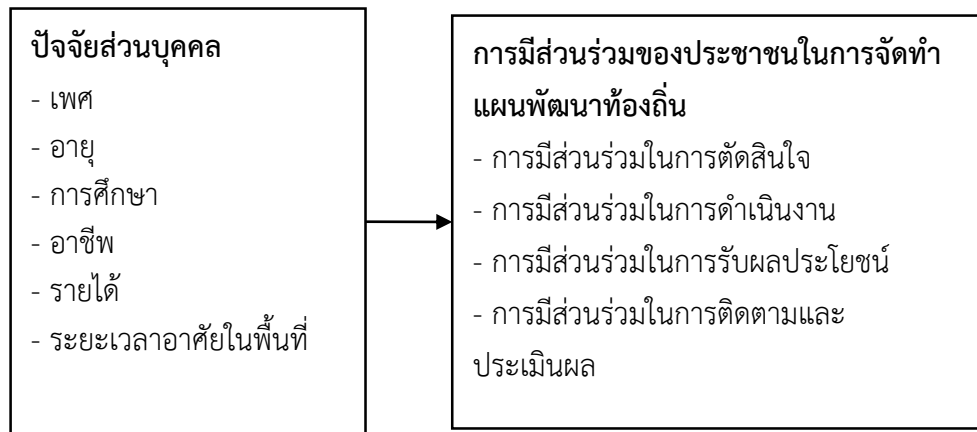
ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ t – test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ และใช้ค่าสถิติทดสอบ F – test ชนิด One-Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัยและระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-end) วิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลและการจัดระบบของข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาเขียนแบบพรรณนาความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen, J. & Uphoff, 1977) มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล บางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	3.76	0.41	มาก
การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	3.74	0.48	มาก
การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	4.52	0.32	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	3.68	0.40	มาก
ภาพรวม	3.93	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.34) โดยมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์สูงที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.32) รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.76$, S.D.=0.41) ด้านการดำเนินการ ($\bar{X}=3.74$, S.D.=0.48) และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.40) ตามลำดับ

**การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำ
เมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก**

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	2.245	-	0.002	✓	-
อายุ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	35.647	0.000	✓	-
การศึกษา	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	1.518	0.196	-	✓
อาชีพ	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	10.278	0.000	✓	-
รายได้	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	3.413	0.018	✓	-
ระยะเวลา อาศัยใน พื้นที่	การมีส่วนร่วมใน การจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น	-	15.830	0.000	✓	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 3 สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน	ความถี่ (f)
1	ควรมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุกๆ เรื่อง	15
2	การจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	12
3	จัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ	6
4	เทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด	4
5	ปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้น และไม่เกิดความล่าช้า	3

จากตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ประชาชนมีข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ควรมีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุก ๆ เรื่องการจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรจัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ และเทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด อีกทั้งควรปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้นและไม่เกิดความล่าช้า

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์สูงสุด รองลงมาคือด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดทำบริการสาธารณะอันเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ และพยายามส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ตลอดจนสร้างการรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะว่าจากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปัจจัยส่วนบุคคล

ระดับต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ น่าจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก เป็นผู้ที่มีอายุมาก ประกอบอาชีพที่พอจะมีเวลาร่วมไปมีส่วนร่วม และอยู่อาศัยในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เกิดความผูกพัน และมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนา จึงส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฐิติพงศ์ โกสินธุ์ อิมรอนมะลูลิม และวิมล หอมยิ่ง (2556) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายกผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครนายกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับสูงมาก 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ร่วมกันระดับสูง 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วน ประชาชนที่มี อายุ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิเดช สิทธิพรหม และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2561) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ควรมีเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลให้มีช่องทางหลากหลายและทั่วถึง ครอบคลุมในทุกๆ เรื่องการจัดการประชุมหรือจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือนอกเวลางาน หรือในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรจัดลำดับโครงการที่จะตั้งงบประมาณและดำเนินการโดยพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และสอดคล้องกับงบประมาณ และเทศบาลควรชี้แจงรายละเอียดของการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณโดยละเอียด อีกทั้งควรปรับปรุงการทำงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้นและไม่เกิดความล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุเนตลักษณ์ ยกเทพและยุภาพร ยุภาศ (2560) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่อ อำเภอมืองหนองคาย พบว่า ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่ออำเภอมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะดังนี้ควรได้เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อสนองปัญหาความต้องการของชุมชนทุกครั้งควรให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของ

การปฏิบัติงานของเทศบาลเทศบาลควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาลควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำ แผนพัฒนาเทศบาลควรได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบ อาชีพของกลุ่มแม่บ้านเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่นเทศบาลควรให้เงินค่าตอบแทนมอบของรางวัล ให้แก่ประชาชนที่ได้เข้าร่วมโครงการกับเทศบาลควรให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำ แผนพัฒนาควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่เทศบาลได้ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกๆ ขั้นตอน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
2. เทศบาลควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหลากหลายช่องทาง และให้ครอบคลุมทั่วถึง ตลอดจนการชี้แจงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วม และสร้างการรับรู้และความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน
3. ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการเสนอโครงการหรือแสดง ความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และมีการร่วมจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่โดยพิจารณาจากปัญหาความ เดือดร้อน และความจำเป็นเร่งด่วน และให้สอดคล้องกับงบประมาณ
4. ทั้งเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ควรนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ โดยอาจปรับปรุงขั้นตอน หรือกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อน ลำบาก เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลบางระกำเมืองใหม่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้ง ต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นพื้นที่อื่น ๆ
2. ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเชิงคุณภาพควบคู่ไป ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหา หรือเกิดแนวทางการพัฒนาใหม่ ๆ ที่ดี ยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาการปัจจัยอื่นๆที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2546). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหาร จัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประจำปี 2546*. กรุงเทพมหานคร: มปพ.

- ฐิติพงศ์ โกสันต์ อิมรอนมะลูลี และวิมล หอมยิ่ง. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. จังหวัดพิษณุโลก : งานแผนงานและงบประมาณ เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่.
- พระมหาสุรเชษฐ์ สุรเชษฐ์.(2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลมะขาม จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนทิลักษณ์ ยกเทพ และยุภาพร ยุภาศ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเดื่ออำเภอเมืองหนองคาย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อนวัช พงษ์ลิ้ม. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิเดช สิทธิพรหม และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cohen, J. & Uphoff, N.T. (1977). *Rural development participation: concepts and measures for project design, Implementation and Evaluation*. In Rural development monographno. 2: The Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.

